

que Montesa se convertia també en fuente de *mercedes* reiales. Y el monarca seria igualment *patrón* de otros beneficis eclesiàstics instituïdos en la orden, pudiendo designar a los religiosos profesos que habrían de desempeñarlos.”. Amb poques paraules, que el rei es col·locava en el lloc i posició de l'antic mestre, la qual cosa no significava pas que l'Orde deixara d'existir, -de fet, amb transformacions (religiosa, nobiliària-honorífica) va ser suprimida en 1931-, ni que els territoris es convertiren estrictament en reialencs, doncs ni el procediment d'exacció de rendes senyoriales ni el procediment judicial ni el mapa jurisdiccional del territori van estar modificats. Remarquem l'expressió *administrador perpetu*, és a dir que només es modificava la superestructura del poder perquè res per davall canviés. Així doncs, la Comanda Major de les Coves seguiria encara per molt de temps, pràcticament fins la fi de l'Antic Règim, essent una senyoria.

Però, qui van estar els nous comanadors per nomenament reial, com es comportaren i quines conseqüències ocasionaren són els punts més interessants d'analitzar. A la vista dels documents podem afirmar que gairebé durant tot el segle XVII la Comanda va estar a les mans de membres de la família dels Borja. Així en 1579, després l'enèrgic fra Jeroni Pardo de la Casta (1546-1570?), és citat fra **Joan de Borja** com comanador major, -potser siga aquest el mateix fill del darrer mestre Pere-Lluís Galcerà de Borja, al qual intentà en 1583 deixar el Maestrat impedit-ho la ferma oposició del capítol de l'Orde-, sens saber certament quan va finir la seua comanadoria, però segur que abans de 1593 en què van prendre possessió els oficials reials. Entre 1599 i

1603, ja sota el regnat de Felip III (1598-1621), per tant primer comanador major per reial decisió, ens apareix el noble don **Francesc de Borja**, fill de don Joan de Borja, ambdós successivament comtes de Mayalde. Entre 1616 i 1628 és citat don **Ferran de Borja i Aragó**, gentilhome de la Cambra del Príncep, futur rei Felip IV (1621-1665), virrei que va estar dels regnes d'Aragó i de València, casat amb la seua neboda **Francesca de Borja i Aragó**, princesa de Squilace i duquesa de Ciudad Real, la qual és citada com comanadora major, potser per herència del seu espòs, ja sota el regnat de Carles IV (1665-1700), entre 1689 i 1694, any de la seua mort. Ja a la fi del segle es talla la nissaga dels Borja i apareix fins llur mort en 1696 fra **Joan de la Figuera**, quedant la Comanda Major vacant i essent administrada per fra Jeroni Monsoriu i Centelles, el qual la posà en arrendament a Baptista Bargues entre 1696 i 1705.

Els Borja tots van estar comanadors absentistes, potser ningú d'ells va posar mai els peus a la seua senyoria jurisdiccional. Era cosa bastant normal a l'època doncs els reis eren els primers i més importants absentistes puix deixaven el govern dels seus estats a mans dels “validos” com un signe més de grandesa de la monarquia absoluta, i en una societat tan mimètica com era la del barroc no era pas estranya la imitació al mode de vida de la reialesa. Això però va reportar unes conseqüències greus a nivell local.

L'absentisme comportava, per tal d'administrar els territoris que el senyor, comanador major en el cas nostre, anomenara persones de la seua confiança per als territoris que li pareixia, amb la qual cosa es fragmentava la unitat jurisdiccio-

nal històrica heretada del temps dels montesins i la vila de les Coves perdia poc a poc la funció de cap, apareixent altres indrets com nuclis centrals d'administració. Observeu la relació que dona un testimoni en 1618: “... *quan los pobles són convocats per a ajust general se ajunten en la masada de la Mosquera que és per ser aquell puesto comodo per a totes les viles per estar enmig de totes...*”. Per altra part, quan el senyor nomenava un lloctinent de batlle per a un altre poble, acte seguit les Coves pledejava per contrafur. Als comanadors només els interessava la percepció de les rendes. És per això què en 1689 tornem a trobar explicacions ben directes i demostratives de la imitació absentista: “...*que els lloctinents de comanadors de la Encomanda Machor, de 30 anys a esta part, no han residit en la vila de les Coves...*”, o també aquesta més gràfica: “...*que la casa del Comanador de dita vila no se ha habitat de quatre anys a esta part, ni actualment se habita, y lo més que es fa en aquella és recollir alguns fruits...*”.

Igualment el repetit absentisme comportava la substitució de persones de confiança sobre les que descansava l'administració senyorial, el desplaçament dels vells administradors dels montesins pels nous dels comanadors reials, la qual cosa generava tensions entre els grups socials vilatans dominants, -les oligarquies locals-, que es disputaven el poder i per eixe mateix motiu o una vegada instal·lats sobre aquell originaven ben a sovint situacions d'abús, prepotència i extorsions freqüentment molt pròximes a una autèntica delinqüència personal o de grup, que en altres ocasions explicarem. En fi, grandesa i misèria del Barroc.